

Deltaplan Liturgische Muziek:

Als we in de toekomst een gezongen liturgie willen vieren, dan is een deltaplan voor de liturgische muziek nodig. In dit derde artikel in een reeks van vier gaan we in op een nieuwe aanpak van catechese en gemeenschapsvorming, waarvan liturgie en muziek een vanzelfsprekend onderdeel zijn.

Op een zonnige zondag in mei mocht ik met mijn koor een viering verzorgen in een van de kerken van Tilburg. Mei is Mariamaand en dat komt in Tilburg vooral tot uiting bij de Hasseltse kapel. Deze kapel, die dateert van iets vóór 1536, is gewijd aan Maria. In de meimaand is er elke zondag, in alle vroegte, een eucharistieviering. De vieringen worden drukbezocht, evenals de snoepkramen die in deze maand rondom de kapel staan. Enkele *diehards* van mijn koor zaten al om 7.30u in de kapel om de eucharistieviering mee te maken, de rest van het koor sloot om 8.30u aan om vanaf de kapel naar Tilburg-Noord te wandelen, waar we om 10.30u de viering zouden verzorgen. Onderweg namen we de tijd om samen te ontbijten en lazen we twee teksten over Maria. Om 10.00u arriveerden we in Tilburg-Noord en hadden we nog ruim 25 minuten om in te zingen en enkele gezangen met de kerk-gangers door te nemen. Ik heb de gewoonte als dirigent om 10 minuten vóór de viering met de kerk-gangers te oefenen. Waar nodig geef ik enige uitleg bij de teksten van de gezangen, maar vooral zingen we samen. Na de viering was er koffie en ontmoeting achterin de kerk. Op die zonnige zondag in mei maakten we mee wat kerk-zijn betekent: samen onderweg zijn, aandacht hebben voor elkaar, lezen en leren (cate-

Liturgie, muziek en catechese

chese), liturgie vieren en ontmoeten. De bekende trits leren-vieren-dienen was hierin zichtbaar (al was het dienen wel vooral naar binnen gericht en niet naar buiten).

Kerk in een veranderende cultuur

Mijn koor bestaat uit zangers in de leeftijd van 25 tot 50 jaar, sommigen zijn met religie opgevoed, anderen niet. Nu ik er zo over nadenk, bedenk ik dat ik niet eens van iedereen weet of ze 'van huis uit' protestant of katholiek zijn. We zijn als koor niet verbonden aan een parochie. Doorgaans organiseren we zelf onze vieringen en werken we projectmatig, af en toe zingen we in een min of meer klassieke eucharistieviering, een paar keer per jaar hebben we een viering met alleen de koorzangers. Het repertoire is al even divers, van een gregoriaans Magnificat, *Omarm me* van Blöf tot *Verleih uns Frieden* van Mendelssohn. Als zodanig, is mijn koor een typisch voorbeeld van wat hoogleraar liturgiewetenschap Marcel Barnard (Protestantse Theologische Universiteit) noemt: de netwerk cultuur met haar fluïde grenzen. In een recent artikel over 'Liturgical formation in the network culture' in het tijdschrift *Studia Liturgica* schrijft hij: 'People do not necessarily stick to one social form of worshipping. Worship attendance in the

established churches is declining nearly all over the world, but that does not mean that people have become less religious or are less inclined to worship. New form of worship arise. The neatly ordered field of denominational liturgies has changed into an arena that best can be described as complex. Complexity precludes definitive structuring and planning and is much like what we call 'life'.¹

Een van de consequenties van deze complexiteit is het verdwijnen van een vanzelfsprekende gemeenschap van 'vertrouwd' bij het vieren van liturgie. We weten het al lang: er is geen continuïteit meer in kerkgang, de gemeenschap die viert is een wisselende gemeenschap. Daar kunnen we om treuren, we kunnen ook de consequenties accepteren en zoeken naar een (nieuw) model waarin het vormen van de gemeenschap een centraal uitgangspunt is.

Betekenisvolle samenkomsten

Het idee dat ik hier ga lanceren is allermist nieuw. Ik ontleen het aan de zondagse bijeenkomsten van de vele allochtone gemeenschappen die ons land kent, die zich doorgaans niet beperken tot een uurtje 'zondagsmis'. Het idee is bovendien ter sprake gebracht, al in 1991, door Leon Lemmens en hernomen op het Liturgisch

Martin Hoondert is universitair docent 'Muziek, Religie & Ritueel' aan de Universiteit van Tilburg en hoofdredacteur van het *Gregoriusblad*.

Congres in Vlaanderen in 2013. Ik citeer uitgebreid Lemmens die in 1991 pleitte voor een verbreding van de zondagse samenkomst:

‘Terwijl onze huidige vormen van zondagse samenkomsten zich vrijwel beperken tot de liturgische pool, lijkt het ons noodzakelijk om, naast de liturgie, het luisteren naar het Woord en de onderlinge koinonia sterker aan bod te laten komen. Uiteraard zal zulke ‘breder’ samenkomst de klassieke vijfenveertig minuten ruimschoots overstijgen. Doch naar onze overtuiging kan een geloofsgemeenschap die een kleine minderheidsgroep vormt binnen de samenleving niet open bloeien, indien zij niet geregeld meerdere uren lang bijeen is.’²

Tijdens het Liturgisch Congres in 2013 over ‘Liturgie en de zoektocht naar vitale gemeenschappen’ somde Joris Polfliet, algemeen secretaris van de Interdiocesane Commissie voor Liturgische Zielzorg (ICLZ), enkele vormen van catechese op, die ik hier herneem:

- Een geloofsgesprek rond het evangelie van de zondag, voorafgaand aan de eucharistie, even-

tueel gecombineerd met een ontbijt en aparte werkwinkels voor kinderen;

- een introductie op de liturgie van de dag, met aandacht voor de inhoud en het aanleren van de liederen;
- een rondleiding in het kerkgebouw, met aandacht voor de betekenis van de symboliek van de beelden, glasramen of muurschilderingen;
- vormen van intergenerationele catechese, waarbij ouders, grootouders en kinderen samen stilstaan bij een Bijbelverhaal of een thema.³

En ik voeg toe: een wandeling voorafgaand aan de viering met, bij mooi weer, ontbijt onderweg en momenten van bezinning.

Ik juich dergelijke vormen van catechese toe. Willen we als gemeenschap waarachtig liturgie kunnen vieren, dan zullen we initiatieven moeten nemen om tot gemeenschap te worden. Daarbij gaat het niet zozeer om het overdragen van kennis en traditie, maar om het stimuleren van het zelflerend vermogen van mensen-in-gemeenschap. Of anders gezegd: er is niet één meester die vertelt hoe de vork in de steel zit, maar allen zijn leerling. We leren van elkaar, intersub-

De bredere samenkomst zal de klassieke vijfenveertig minuten ruimschoots overstijgen

